

Oponentský posudek diplomové práce Osobnostní a sociální rozvoj ve výuce českého jazyka na základní škole

Předložená práce si vzala za cíl představit téma osobnostní a sociální výchovy a jejího začlenění do výuky českého jazyka a komunikační výchovy. Musím však konstatovat, že práce se v celém svém rozsahu drží spíše na obecně didaktické rovině, vazba k předmětu český jazyk a komunikační výchova je velmi malá.

V teoretických kapitolách práce autorka představuje spojení jednotlivých témat osobnostní a sociální výchovy, v některých případech se témata sice snaží vztahovat k předmětu český jazyk, nedaří se jí to ale zdaleka u všech a tyto vazby jsou jen velmi neurčité a obecné, málokdy uvádí konkrétní příklady. Některá teoretická tvrzení v práci by bylo vhodné argumenty a prameny, např. na s. 13 autorka uvádí: *díky práci na sebeovládání, příp. na zvládnutí emocí žáci méně ruší v hodinách* bez uvedení zdroje.

V kapitole 4. uvádí návrhy cvičení OSV uplatnitelné ve výuce češtiny, nicméně jde o pouhý výčet aktivit bez zapojení do kontextu vyučování češtiny, bez patřičné analýzy a zdůvodnění cíle takovéto aktivity, bez zvážení negativ a pozitiv i bez uvedení cílové skupiny např. z hlediska věku.

Úvodní kapitoly jdou obsahově velmi do šířky, chybí zde užší zaměření na daný problém a zejména vztahování k předmětu český jazyk, z toho důvodu práce působí poněkud nepromyšleně a čtenáři se v ní špatně orientuje.

V kapitole 4.1 je uveden formulář pro reflexi učení (s. 32–33). Formulář je sice převzatý, nicméně je překvapující, že autorka k němu nezaujímá žádný postoj, dle mého názoru je přinejmenším zarážejí, že formulář i celá aktivita jsou postaveny negativně, tedy na předpokladu, že se žák z nějakého důvodu na test nepřipravil, nedává prostor pro pozitivní odpovědi.

K formální stránce – z textu je znát, že byla dokončována v rychlosti a neprošla dostatečnou korekturou, mimo pravopisných chyb, které se vyskytují zejména v prepisech rozhovorů, je text plný různých nedbalostí, např. na titulní stránce je uvedeno jméno vedoucí bakalářské namísto diplomové práce, v seznamu zkratk jsou ponechány odkazy ve znění *kapitola XY*, výklad zkratky pedagogické fakulty je uveden velkým písmenem, ale jiné zkratky začínají malým, poznámky pod čarou nejsou ukončeny tečkou apod.

Analytická část práce je založena na řízených rozhovorech, které autorka vedla se dvěma skupinami respondentů, s učiteli a se studenty učitelství ČJL. Na s. 62 autorka formuluje celkem 10 hypotéz, zde je na místě podotknout, že pokud chce autorka pracovat s hypotézami, je třeba je správně formulovat, v tomto případě jde spíše o jakási tvrzení (např. hypotéza č. 1: *Je možné, že se u učitelů objeví nezáměr o danou problematiku*), nevyjadřují vztah mezi proměnnými a proměnné se nedají kategorizovat. Vzorek respondentů je velice malý, v případě učitelů se jednalo o šest respondentů a v případě studentů také o šest respondentů.

Jako jeden z důvodů použití polostrukturovaných rozhovorů autorka uvádí: *Výhodou užití metody polostrukturovaného rozhovoru bylo to, že byla zachována spontaneita v projevu účastníků. Díky*

spontaneitě účastníků se dalo např. zjistit, že jim chybí některé podstatné informace. Při dotazníkovém šetření by tyto informace, zjištěné mezi řádky, zcela chyběly, protože by si účastníci výzkumu mohli neznalost snadno doplnit, což by zkreslilo výsledky šetření (s. 63–64). Dle mého názoru je výhodou rozhovorů spíše to, že lze otázky lépe cílit na respondenty, dovysvětlit nesrozumitelné otázky či neumožnit respondentovi na otázky vůbec neodpovědět. Této výhody bohužel autorka nevyužila, na některé otázky dostává odpovědi zcela neurčité a nicneříkající (Otázka: Jak začleňujete do vašeho předmětu průřezová témata? Odpověď: Čeština má široký záběr, průřezová témata se tam začleňují poměrně snadno, s. 71).

Nestandardní také je, že nahrávky autorka upravovala již ve fázi přepisu, jde tedy pouze o parafráze: (*Redukovala jsem vyprávěcí polysyndeton, hezitační zvuky, výplňková slova, korigovala jsem chybnou valenci, lexikální redundance a nespisovné koncovky, s. 63*). Důvodem k těmto úpravám bylo usnadnění srozumitelnosti, dle mého názoru mohlo dojít ke zbytečné redukci a informačnímu ochuzení odpovědí, navíc respondentů nebylo takové množství, aby bylo nutné přepisy krátit.

Otázky v rozhovorech jsou opět málo vztahovány k předmětu český jazyk, proto ani odpovědi nepřinášejí v této oblasti výrazné poznatky. Vyhodnocení rozhovorů je neurčité a povrchní, vyhodnocení hypotéz je také nedostatečné (vyhodnocení hypotézy: *jeden z učitelů explicitně řekl, že by uvítal materiály, ze kterých by mohl čerpat náměty k začlenění OSV do výuky českého jazyka, s. 79*). Při vyhodnocování dotazníků by bylo na místě vzít v úvahu také fakt, zda učitel působí na ZŠ či odpovídajícím stupni gymnázia, nebo na vyšším gymnáziu, u odpovědí studentů 1. ročníků učitelství mohou být zase odpovědi ovlivněny také nízkým ročníkem studia (to, že se s nějakým tématem během studia nesetkali, neznamená nutně, že se s ním nesetkají během studia vůbec).

Přes uvedené výhrady práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě se stupněm hodnocení dobře.

V Praze 8. 9. 2015

Mgr. Kateřina Šormová, Ph.D.